

Каравелов явно много по-трезво е преценил, че Московският комитет не би позволил никому да се разпорежда безконтролно със средствата му. Но в докладната записка има и няколко места, които правят изобщо невъзможно представянето ѝ на славянофилите. Например казаното от Прижов за необходимостта Белградското дружество да се свърже с редица революционни центрове. Този факт бихме се опитали да обясним по същия начин, по който обяснихме наличието на епитета *мн и м* по отношение на Белградското дружество в текста на Каравелов. Може би Прижов е изразил по-свободно някои свои мисли, с които е искал да запознае своя другар, като е знаел, че той ще махне излишното, преди да предаде докладната записка в Московския славянофилски благотворителен комитет.

Въз основа на докладната записка, озаглавена „Чем можно помочь болгарам“ се опитахме да осветлим един момент от дейността на Каравелов в Москва. Направихме и някои предположения, чието потвърждаване или отхвърляне изисква допълнителни проучвания. Много от въпросите, които записката поставя, ще могат да се решат след по-задълбочено и всестранно разработване на въпроса за сътрудничеството между Любен Каравелов и Иван Гаврилович Прижов. Все пак и изводите, до които можем да стигнем сега, дават някои допълнения към известното за живота и дейността на Каравелов в Русия, за неговото отношение към славянофилите и към революционните демократи.

СЪВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА В „РЛФ“*

Васил Колевски

Съветският съюз е страната, където за първи път побеждава пролетарската революция. С успешното изграждане на социализма в него се осъществява заветната мечта на човечеството — построяването на безкласово общество. Пътеводна звезда, образец и пример — ето какво представлява страната на съветите за угнетените и експлоатирани маси от целия свят! На една от основните задачи, стоящи пред пролетарския и антифашистки печат от 30-те години — да се покаже истината за СССР, да се пропагандират неговите успехи — е подчинена и специалната задача на „РЛФ“ — да информира своите читатели за културното развитие на СССР и по-специално за успехите на съветската литература. Вестникът организира първата по рода си у нас анкета за съветското кино, посвещава два специални броя на съветската книга.

Не си четиво ти за празна наслада,
ни вопъл отчаян, ни ревностен вик.
Ти зов за борба си, за бой до победа,
ти воля и ум си, и смелост, и щит.

* По-подробно за „РЛФ“ вж. „Из историята на работническия литературен фронт в България“, Литературна мисъл, бр. 6, 1961.

В тия редове от стихотворението на Хр. Радевски „Съветската книга“ (бр. 173) е намерило израз отношението на българските прогресивни писатели към съветската книга, което си остава в сила и в наши дни.

Както в цялостния обществено-политически, икономически и културен живот, така и в областта на литературата СССР проправя път към новото. Ето защо сведенията за литературния живот в СССР, преводите от съветски автори, статиите за съветската литература и пр., печатани в „РЛФ“, по своята роля надхвърлят далеч рамките на една информация. Те целят да направят достойние на българския читател идейно-естетическото богатство на съветската литература и, което е особено важно, да стимулират развитието на българското социалистическо-реалистическо творчество. В редакционна уводна статия, посветена на XVII конгрес на ВКП(б) (бр. 158) открито се заявява, че основните линии на развитие както в революционното движение, така и в областта на литературата и изкуството в СССР, са валидни за цялото международно комунистическо движение.

Дейността на „РЛФ“ за пропагандиране опита на СССР и по-специално опита на съветската литература е толкова по-значима и ценна, като се има предвид, че това става в период, когато култът към личността на Сталин още не е нанесъл своите поражения. От друга страна, въпреки паличното на левосектантско ръководство на БКП в страната, въпреки немалкото увлечения и грешки от такъв характер и в самата литература, в това число и в „РЛФ“, полагат се големи усилия за ленинизация на идеологическия фронт в България. Още в първия брой на вестника, в статията на Т. Павлов „Ликвидаторството“ недвусмислено се изтъква, че по-нататъшното развитие на революционното движение в България е немислимо без творческото усвояване на марксизма-ленинизма, без трезвата оценка от тия позиции на миналите събития. В рецензията на Павлов (бр. 13) за излезлия на български капитален труд на Ленин „Материализъм и емпириокритицизъм“ се казва, че това е книга, „която трябва не да се чете, а да се заучава основно, книга, върху която ние градим и ще градим своите материалистически диалектически разбирания“. Опирайки се главно на този труд, Т. Павлов създава своята „Теория на отражението“, в която преодолява субективизма на Плеханов и на раповци, на левосектантите у нас.

В многобройни статии и информации на „РЛФ“ се цитира пряко или косвено, или служи за отправна точка статията на Ленин „Партийна организация и партийна литература“. С ясното разбиране, че в нея са изложени основните задачи на пролетарската литература, редакцията на „РЛФ“ я препечатва почти изцяло в брой 12, под заглавие „Литературата на работническата класа“. Като има предвид, че „Бюро преса“ при Дирекция на полицията най-ревностно следи да не се препечатват произведения на Ленин, да не се споменава дори името му в печата, редакцията помества статията без подпис, само с обозначението „превод от руски“. Тая анонимност дава възможност безсмъртните ленински принципи за партийността и партийното ръководство на литературата да бъдат свързани непосредствено с актуалните задачи на пролетарската литература в България. Редакцията на „РЛФ“ пропуска първите четири абзаца от статията, които имат непосредствено отношение към положението в Русия през 1905 г., и започва направо с основното — „Литературата трябва да бъде партийна“. И по-нататък в „РЛФ“ са пропуснати ония пасажки и отделни изрази, които имат непосредствено отношение към руската действителност от началото на века, както и определението за партията, за ролята на партийните конгреси, и пр., които цензурата не би допуснала в никакъв случай.

При крайно трудните условия, когато всяка книга, всеки съветски вестник се изземва от полицията,¹ редакцията на „РЛФ“ намира начини и средства да издири и

¹ По данни на Бюро преса при Дирекция на полицията само през 1929 г. са били спряни в пощата и конфискувани 43 „големи чувала“ книги (предимно съветска литература). По-подробно по този въпрос вж. „Съветската литература в България 1918 — 1944“.

публикува някои от последните оценки за приноса на Ленин в развитието на съветската култура. Такава е статията „Ленин за културната революция“ от В. Карпински (бр. 37). Известно е, че някои прогресивни дейци на литературата и изкуството и общественици в България през този период не успяват да се издигнат до марксистко-ленинското разбиране за същността, възможностите и ролята на културната революция и в немалко художествени и публицистични произведения утвърждават мисълта, че е необходимо преди всичко да се превъзпитават хората, да се повиши тяхната култура, да се облагодородят те нравствено и чак тогава може да се мисли за коренно изменение и в обществото. Убедителен отговор на тези схващания е мисълта на Ленин, цитирана в статията на Карпински: „Ако за изграждането на социализма е необходимо известно културно равнище (макар че никой не би могъл да каже какво е това определено културно равнище), защо да не се започне най-напред с революционното завладяване на предпоставките за това определено равнище, и сетне вече, на базата на здравата работническо-селска власт и на съветския режим да се пристъпи към обхващането на други народи.“ Тази мисъл на Ленин е програмна за писателите от „РЛФ“. Та нали цялата тяхна дейност е насочена именно към това — да се ускори победата на пролетарската революция, която единствена е в състояние да създаде истински предпоставки за културен разцвет сред широките народни маси. Опитът на Съветския съюз прекрасно доказва това. Спекулирайки със суровите закони на класовата борба, наложени от самата буржоазия, реакционните идеологии, а понякога и някои демократично настроени писатели представят комунистите едва ли не като хора призвани и способни само да разрушават. На тези възгледи „РЛФ“ противопоставя теорията на най-великия революционер. В статията на Карпински се цитират подробно мислите на Ленин, за съзидателната роля на социалистическата революция, като главна и най-важна нейна задача, за чието изпълнение партията, работническата класа трябва да привлечат усилията на целия труден народ.

В редакционната статия „В. И. Ленин — критик“ се излага възгледите на Ленин специално по литературните проблеми. Редакцията отбелязва, че „в обширното литературно наследство, оставено от Ленин на въпросите на литературата и изкуството са посветени малко страници. . . . Обаче и тия редки проявления имаха всякога най-сериозно ръководящо значение“ (бр. 55). Правейки достойно на читателите тия възгледи на Ленин, редакцията следователно излага основните „ръководещи“ принципи, към които тя се стреми да се придържа в своята дейност. В статията се сочи, че редакцията вече е запознала читателите с някои от тези принципи: „Такава е, преди всичко, статията „Партийна организация и партийна литература“. В статията на „РЛФ“ се разкрива конкретно-историческата правдива оценка на Ленин за Толстой — изтъкването на силните и слаби страни в неговото творчество. Доста подробно се проследява отношението на Ленин към Горки. За илюстрация на Лениновото отношение към псевдонаторството се цитира неговата мисъл от беседата му с К. Цеткин. Но вестникът бърза да предупреди: „Ленин не един път е въставал против крайностите на младото, още не пребродило революционната епоха изкуство, но би било грешка да се вижда в лицето на най-големия революционер своего рода „пазител на литературните традиции“ и „канонизатор на класиците“, както това понякога се прави.

На уводно място в брой 156 е поместена и статията на А. Луначарски „Учението на Ленин за културата“. Луначарски изтъква преди всичко, че в основните си черти учението на Ленин за културата е продължение и развитие на възгледите на Маркс и Енгелс. Луначарски излага подробно възгледите на Ленин за същността на пролетарската култура, неговата остра критика на опитите на Пролеткулт за изграждане по изкуствен път на тази култура. Много мисли на Ленин за литературата и изкуството и др. се цитират било отделно, било в подкрепа на авторови мисли в различни статии. Целта на всичко това, както вече се изтъкна, е да се подпомогне ленинизирването на идеологическия и по-специално на литературния фронт у нас. Вестникът в непосредствената си работа не винаги успява в тази насока. Но все пак за преодоляване някои

основни грешки от левосектантски характер, за сплотяване на прогресивните писатели в името на общата антифашистка борба огромна роля изиграват именно идеите на Ленин. Самото запознаване на читателите с неговите възгледи, с отношението му към проблемите на литературата и изкуството създава основа за преодоляване на грешките и слабостите, за успешното провеждане по-късно на димитровския курс. Редакцията на „РЛФ“ и нейните сътрудници са си давали ясна сметка за трудността на този процес. „Извършването на това огромно дело — пише Г. Бакалов — не може да бъде извършено в една или няколко статии, от едно или няколко лица, а трябва да се ангажират всички работници на литературния фронт в продължителна творческа и упорита работа“ (бр. 74).

Времето, през което излиза „РЛФ“, е период на утвърждаване метода на социалистическия реализъм в съветската литература. В многобройните дискусии и особено в творческата практика на писателите разбиранятия за партийността и народността на литературата, за нейното място и роля в класовата борба все повече се очистват от субективизма. Побеждават ленинските принципи. Партийността става основен принцип на новата литература. Всички тези проблеми стоят за разрешение и пред пролетарските писатели в България. Разбира се, тук картината е по-сложна. Вместо изграждащото се идейнополитическо единство на съветския народ, което е предпоставка за победата на социалистическия реализъм в цялата съветска литература, в България бушува остра класова борба. Но осъзнаването принципите на новия метод, неговото усвояване ще ускори творческото развитие на пролетарските и прогресивни писатели у нас, ще спомогне за създаването на такива произведения, които ще възпитават народа в комунистически дух. Ето защо, полагайки големи усилия за откриване закономерностите на литературното развитие, на идейната и естетическа същност на новия метод, писателите от „РЛФ“ най-внимателно следят и се учат от всеки нов успех на съветската литературна мисъл в тази област. Трябва обаче да се отбележи, че в огъня на класовата борба у нас някои от дискусията, от препоръките на РАПП се оказват абстрактни и не намират отзвук в „РЛФ“. Много по-голямо внимание редакцията отделя на ония теоретични и критични трудове, на ония художествени произведения, в които социалистическият реализъм се изживява на практика, намира своето истинско определение. Наред с многото статии от и за Ленин, централно място в „РЛФ“ по тези въпроси заемат изказванията на Луначарски, Горки, Маяковски, Тихонов и др. Особено голям интерес предизвиква постановлението на ЦК на ВКП(б) от 1932 г. и подготовката на Първия конгрес на съветските писатели. Постановлението е препечатано почти изцяло в бр. 90 на „РЛФ“. В съпроводителните бележки се разяснява, че то е „един висш демократичен опит на болшевишката партия“ и цели „да даде възможност на безпартийните съветски писатели да се приобщат по-близо до делото на пролетариата, да вземат участие в социалистическото строителство“. Като имаме предвид, че тъкмо в този период в България е създаден единният Съюз на трудовоборческите писатели, че усилията на здравите партийни и безпартийни прогресивни творци са насочени към изграждане на единен фронт срещу фашизма, можем да си представим каква благотворна роля изиграва този документ за нашето литературно развитие и по-специално за успешната борба против левосектантството!

Тълкувайки превратно този пункт в постановлението, в който се говори за разпуцането на РАПП и другите литературни обединения, буржоазната преса надава вик, че се ликвидира пролетарската литература въобще, че тя не може да съществува. Ето защо „РЛФ“ излиза с голяма статия „СССР. Новият курс на писателските организации“ (бр. 97), в която се проследява историческата закономерност и необходимост от създаването на единен писателски съюз и как съветските писатели са посрещнали този документ. Статията е написана главно по материали на вестниците „Правда“, „Комсомольская правда“ и „Литературная газета“. За това как е било посрещнато постановлението от писателите, авторът цитира изказвания на А. Безименски и на Л. Леонов. Безименски

подчертава, че новата писателска организация не означава в никакъв случай някакво идейно отстъпление („НЕП“ в литературата, както твърди Баден у нас). Напротив, тъкмо тя ще спомогне за идейното сплотяване на творците. И в това отношение огромна роля има да играят писателите-комунисти. „Те са длъжни да създадат тая болшевишка творческа атмосфера, която би помогнала на всички писатели да осъществят поръченията на партията.“ Колко близки в това отношение са и задачите на писателите-комунисти в Съюза на трудовоборческите писатели у нас! Редакцията на „РЛФ“ препечатва и статията на талантливия съветски поет Н. Тихонов „Изкуството и социализмът“. Тези статия се явява като потвърждение на мисълта, залегнала в постановлението на ЦК на КПСС, че единният съюз на съветските писатели ще сплоти всички творци върху платформата на съветската власт. Статията има пряко отношение към идеологическите борби, към литературния живот и в нашата страна. „Ако има писатели — пише Тихонов — които смятат, че изкуството е несъвместимо със социализма, то тези писатели са прави само в едно. Старото, упадъчното, индивидуално-анархистично изкуство е действително несъвместимо със социализма“ (бр. 109). Статията на Тихонов е ценна и с дълбоко искрената изповед на поета. Усвояването на новия мироглед и метод е жизнена необходимост за всеки прогресивен писател. Но това е сложен и труден процес, който изисква огромни усилия от страна на твореца, особено ако той идва в редовете на пролетарската литература с непреодолени чужди идейни и художествени наклонения.

Редакцията на „РЛФ“ прави всичко възможно за запознаване на своите читатели с най-добрите произведения на съветските писатели. Като най-голям творец редакцията изтъква М. Горки. Негови произведения, информации за неговия живот и творчество се срещат в повече от 20 броя на вестника. „Горки е безусловно най-големия представител на пролетарското изкуство, който направи много за него и още повече може да направи.“ Тези думи на Ленин, цитирани в статията „Ленин — критик“ (бр. 55), са служили като ръководно начало в отношението на „РЛФ“ към творчеството на Горки. В специалния 145 брой на „РЛФ“, посветен на съветската литература, на първа страница е отпечатан портретът на писателя с надпис: „Максим Горки, родоначалник на пролетарската белетристика в СССР“. За пролетарските и прогресивни писатели в България Горки е не само най-крупният съветски писател. За тях той е най-видният представител на прогресивната литература въобще. Ето защо редакцията констатира със съжаление, че Нобеловата награда за 1929 г. не е била дадена на него. „Кой е М. Горки? Излишно е да се казва това — всеки работник го знае. Неговите романи и разкази са не само на масата, но и в сърцето на всеки, върху чийто гръб тежи мизерията и експлоатацията.“ И тези думи не са голословна декларация, те отговарят на действителното място, което Горки заема в сърцата на трудещите се. В немалко дописки, отзиви на читатели и пр. се вижда колко дълбоко е проникнало творчеството на писателя сред българския народ. Така например в бр. 114 в рубриката „Контролът на масите“ е напечатана статия на „работник“ под заглавие „Какъв трябва да бъде пролетарският писател?“ В нея се изтъква авангардната роля, която трябва да играе тоя писател, и като пример в това отношение се сочи Горки. Борбата за ленинизъм дава възможност на някои автори, които в миналото са споделяли погрешни оценки за Горки, да се освободят от тях. За това говори статията на Г. Бакалов в бр. 89. От художествените произведения на Горки в „РЛФ“ са напечатани главно очерци за строителството в СССР. В атмосферата на безогледната клеветническа кампания срещу СССР тези очерци прозвучават като глас на истината. Безпределно честен и предан на работническата класа, Горки отдавна е спечелил доверието на трудещите се. Ето защо всяка негова дума за тоя чуден свят, който се изгражда в СССР, е била истинско откровение. За разгръщането на богатите творчески възможности на трудещите се в условията на социализма Горки говори в своята реч на московската партийна конференция, препечатана в 162 брой на „РЛФ“. „Нашата

култура, пише той, я строят удивително даровити и дръзки хора: бивши ратаи, ратай-кини, работници, работнички, сега вече майстори на своята работа“.

В два поредни броя (40 и 42) с известни съкращения е препечатана статията на Горки за успехите на съветската литература, публикувана в сп. „Наши достижения“. На многобройните скептици и клеветници, които се съмняват във възможността новото съветско общество да създаде своя литература, Горки противопоставя самите факти. Тази литература вече съществува! „У нас — пише той — има вече немалко отлични талантиливи литератори. Ние имаме право да ги наричаме основоположници на новата съветска литература.“ Тази литература е ново слово в световната художествена мисъл, както е ново и обществото, в което се създава. Нейният новаторски характер произтича от новите жизнени явления, които отразява, от новия тип творец. Горки полага огромни грижи за професионалната подготовка на младите съветски писатели. Редакцията на „РЛФ“ препечатва в бр. 173 забележителната беседа на писателя с младите творци, в която той разглежда трите основни елемента на литературата — езика, темата и сюжета. И тук Горки подчертава необходимостта от отразяване на новото в живота с метода на социалистическия реализъм. Беседата заема централно място в серията статии и беседи, печатани в „РЛФ“ по въпросите на художественото майсторство на новата литература и оказва огромно влияние върху младите и не само младите литератори у нас. Същото важи и за статията на Горки „Как се учих да пиша“, напечатана в съкратен вид в последния брой на вестника. Редакцията на „РЛФ“ информира читателите за новите произведения на Горки, за преведените негови книги на български, съобщава за всяка по-значителна проява от неговата обществена и литературна дейност. Голям отзвук намира чествуването 40-годишната литературна дейност на писателя. В София и провинцията се организират събрания с доклади и художествени програми. На „Горкиевото утро“ в София изнасят доклади Л. Стоянов, С. Гановски, О. Василев, а в художествената програма са били изпълнени „Песен за буревестника“, „Песен за сокола“ и сцена от „Майка“. „Утрото мина при извънредно повишен ентусиазъм — съобщава „РЛФ“. — Салонът не можа да побере стеклата се публика. Едно утро, каквото само борци като Максим Горки могат да предизвикат и само пролетарската и борческата общественост може да устрои“ (бр. 105). За чествуването на Горки в Плевен се съобщава в една дописка на „група класосъзнателни работници“. Препечатвайки материалите за чествуването на Горки, редакцията на „РЛФ“ демонстрира: Ето какви писатели има пролетариатът, ето как той цени и тачи изкуството и творците! За това колко близък и скъп е бил Горки на нашия трудов читател говорят не само публикуваните материали, а и многото писма, изпращани от писатели, работници, юноши. За тях той е не само велик творец, но и роден брат, възпял в творчеството си техните мечти, стремежи, идеали. Това е изразено и в писмото на „РЛФ“, с което се кани писателя да се изкаже в дискусията за фашистката идеология, завършващо с думите: „Приемете, скъпи другарю, нашия братски поздрав.“¹ В информацията на А. Тодоров за посрещането на М. Горки през 1931 г. в Москва се казва: „Ние също присъединяваме нашите пролетарски приветствия към приветствията на съветските работници и писатели, и извикваме, вече на български: — Да живее нашият Горки! Да здравее пламенният вожд на Работническия литературен фронт.“

След М. Горки, най-много материали в „РЛФ“ са посветени на В. Маяковский. Разбира се, оценката за него не е така еднородна и абсолютна. И това е лесно обяснимо. Около името на поета в СССР и в чужбина се водят горещи спорове. За буржоазните литератори то е синоним на большевишка агитация. За троцкистите и естетстващите литератори, творчеството на Маяковский не притежава художествена стойност. В открита борба с поета са и немалко писатели от РАПП. И въпреки това произведенията на Мая-

¹ В. Вълчев, „Максим Горки в България“, Език и литература, бр. 3, 1958, стр. 220.

ковски завладяват все повече и повече чителите, предизвикват истинска революция на поетичния фронт. И това става преди известната оценка за Маяковски като най-добър и най-талантлив поет на съветската епоха. Тази оценка, направена през епохата на култа към личността на Сталин, наложи върху творчеството на поета известен „христоматисен блясък“. Въз основа на това някои се опитват днес да твърдят, че Маяковски незаслужено се издига на такъв висок пиедестал. Но тези твърдения замират, заглушени от мощния глас на поета, който с всеки изминат ден звучи по-съвременно и по-коряващо. А що се отнася до миналото, фактите показват, че въпреки многобройните атаки срещу поезията на Маяковски, тя е зела такова място в сърцата на борците за социализъм, че никой не е в състояние да я измести от там. А тези атаки са били системни и организирани. Тук не става дума за мнението на ония критици и читатели, които по чисто естетически предпочитания не са харесвали стиховете на Маяковски. Става дума за упоритата борба против принципите на социалистическо-реалистическата поезия, чийто най-ярък представител е бил той.

В такъв един момент идва известието за трагичната гибел на поета. От биографичните бележки и статията на В. Ведов (Хр. Радевски), публикувани в бр. 16 от 30. IV. 1930 г., се вижда, че някои от най-значителните произведения на поета, като поемите „Ленин“ и „Хубаво“, не са били известни на редакцията, че в своите оценки до голяма степен тя се придържа към мнението на теоретичите от РАИП. Творчеството на Маяковски не се оценява по неговите обективни качества, а в зависимост от възгледа за футуризма и „спътниците“, към които е причислен и Маяковски. Но ако тази оценка е била споделяна изцяло от „РЛФ“, то за Маяковски не би трябвало да се пише повече от едно кратко съобщение. Редакцията обаче посвещава цялата втора страница от този брой на Маяковски. В превод на Ризор, твърде буквален, но не поетичен, тук са публикувани „Ляв марш“, „Потресващи факти“ и откъс от „150 000 000“. И трите произведения възпяват пролетарската революция, нейните герои. Самата статия на Ведов на края по същество отхвърля погрешните раповски оценки и утвърждава величието на Маяковски: „Въпреки всичките му недостатъци обаче, като революционен поет Маяковски има огромно значение за пролетарската поезия.“ Докато раповци зачисляват поета в „спътниците“ и твърдят, че той не е дорасъл до пролетарската литература, Ведов утвърждава нещо съвсем противоположно — той заявява, че Маяковски влияе, учи най-проявените тогава пролетарски поети: „Влиянието на Маяковски се чувствава твърде много в младите пролетарски поети, особено в Безименски, Жаров и др.“ Тези оценки на Ведов са много по-близки до истинското партийно отношение към творчеството на Маяковски. В редакционната статия на „Правда“ „Поет на революцията“, публикувана на другия ден след смъртта на поета, се казва: „От първите дни на Октомври, разбивайки вълните на саботажа, той се обяви за привърженик на съветската власт и отдаде всецяло своя талант в служба на революцията, нагърбвайки се с най-необходимата, „черна работа“. . . Той принадлежеше към малцината наброяващи се у нас единици поети, които винаги вървяха в крак с революцията и съзнаваха нейните гигантски мащаби.“¹ Забележителни са заключителните думи на статията: „Творчеството на Маяковски имаше огромно значение за нас — неговите съвременници. Велико — още точно неопределено — е неговото влияние върху нашите пролетарски поети и върху цялата световна пролетарска литература.“ Близки до тази оценка са мислите, изложени в редакционната статия на издавано от М. Горки списание: „Безсмислена, жестока и трагична смърт отне от пролетарската революция най-крупния поет, най-активния строител на пролетарското изкуство, неуморимия борец на революционния социалистически фронт В. Маяковски. . . От творчеството на Маяковски ще се учат не едно поколение пролетарски писатели от всички народи.“ Но противниците на Маяковски,

¹ Правда, 15 IV. 1930 г.

² Литературная учёба, № 2, 1230, стр. 4.

дори и след смъртта на поета, не могат да се помирят с това признание на неговото дело. Скоро, на 19 май 1930 г., в „Правда“ се появява статия от ръководители на РАПП, в която се упреква литературният печат, че надценява Маяковски и отново се повтарят твърденията, че поетът не се преустроил докрай, не дорасъл до пролетарската поезия и пр. За съжаление този брой прониква в България и статията се препечатва в сп. „Наковалия“. И се получава парадоксалното положение, когато Бадев с омраза говори за Маяковски като за първокласен болшевишки поет,¹ а партийните литературни издания повтарят погрешни груповски оценки! Всички материали обаче, които по-късно се явяват за Маяковски в „РЛФ“, говорят за това, че истинското отношение на редакцията към поета е положително, че тя високо цени неговото творчество и го сочи за пример на българските поети. При това трябва да се има предвид, че кампанията срещу Маяковски не стихва през целия период на излизането на „РЛФ“. Може да се предположи, че писателите от редакцията са се запознали вече със зрялото творчество на Маяковски и съдят за поета главно по него, а не по чужди оценки. В статията „Пътища на съветската поезия“ Радевски дава оценка, в която няма и помен от погрешните троцкистки и раповски положения. За творчеството на Маяковски се съди не от литературните течения, а от съпоставянето на литературата с живота. Това дава възможност Маяковски да бъде освободен от ограничаващите рамки на групировките, в които е влизал. Рецензията на Д. К. (А. Тодоров) „Една нова книга на Маяковски“ (бр. 33) излиза само няколко месеца след смъртта на поета. Оценката, която се дава в нея за сатириите на Маяковски „Без доклад се не влиза“, е положителна. Критиката на поета се сочи като пример за самокритиката в СССР. В рецензията се подчертава вярата на Маяковски, че отрицателните явления, които той бичува, ще бъдат преодоленни.

Особено показателно за истинското отношение към Маяковски е препечатването на статията „В лабораторията на стиха“ в поредицата беседи на наши и съветски автори за художественото майсторство. Въз основа на своята практика Маяковски разкрива същността, психологията на творческия процес. Не откъсване от действителността, а смело навлизане в битките на живота, заставане с цялото си сърце на страната на борещия се народ — ето кое е главната предпоставка за израстването на твореца. „Трябва заедно с класата да водиш борба на всички фронтове. Трябва да се разбие на парчета приказката за аполитичното изкуство“ (бр. 129). Смелото новаторство, непрекъснатия професионален труд, „битова поетична обстановка“, това според Маяковски са условия, без които също е немислимо създаване на голямо изкуство. Певец на революцията, откривател на нови пътища в поезията — такъв е образът на Маяковски и в съзнанието на прогресивните читатели. В статията на Д. Гешев „Стильът на Смирненски и стильът на пролетарската литература“, излязла във връзка с дискусията за стила на пролетарската литература, се казва: „Маяковски възпя руската пролетарска революция в поемата си „150 000 000“. Но не формата прослави поета и го направи пролетарски, а съдържанието на поемата“ (бр. 26). Наблягайки особено много на това, че новаторството предполага творческо усвояване, а не нихилистично отношение към литературното наследство, Гешев сочи за пример творчеството на Маяковски редом с произведенията на най-великите наши поети Ботев и Смирненски. За положителното отношение на редакцията на „РЛФ“ към певица на Октомври свидетелствуват и многото информации, статии на съветски писатели и пр., в които под различна форма се подчертава ролята и значението на неговото творчество.

И така дилемата „за“ или „против“ Маяковски, намерила отражение и в „РЛФ“, се решава в полза на поета. Иначе не може и да бъде! Неговата поезия, неговите възгледи са в унисон с възгледите на писателите от „РЛФ“, подкрепят активно тяхната борба, подпомагат техните творчески търсения.

¹ Вж. Зора, бр. 328, 20. I.V. 1930.

Когато буржоазната критика издевателствува, че няма и не може да има пролетарска литература, редакторите на „РЛФ“, с увереност отговарят — лъжете се, господа, такава литература вече съществува! Тя е ядрото на съветската литература, която печели признание и буди възхищение пред читателите от цял свят. Някои от превежданите в „РЛФ“ писатели, дори доста на шумели на времето, не оставят трайни дири в литературата, други преждивременно загиват през периода на култа към личността. Но общо взето вестникът успява да запознае читателите с едни от най-изтъкнатите творци на пролетарската литература в СССР. Техните произведения се печатат под специална рубрика. От поезията най-много са преводите от „комсомолските поети“. Настъпателният боев дух, бликащата младост в творбите на тези поети напълно са хармонизирани с чувствата и настроението на младите пролетарски поети в „РЛФ“. След смразяващия терор от 1923—25 г. първият полъх, предвестник на пролетта, вече се чувства. Разпукват се ледовете. . . Колко актуално звучи в тая атмосфера стихотворението на А. Жаров „Ледоход“ (бр. 2). То сякаш е написано специално за нашата страна. Слънцето — пратеник на ЦК на пролетта идва да освободи земята от ледовете на зимата! Алегоричната образност, която е била прицел на остра критика в СССР, за условията у нас се превръща в едно от най-положителните качества на творбата. Зад образите на зимата, пролетта и слънцето читателите са долавяли истинските явления. Тези образи дават възможност да се възпее революционният подем на мисите, като се заобиколи цензурата. Скоро по страниците на „РЛФ“ се появяват стихотворения, които по своята образност и емоционалност са доста близки до „Ледоход“ на Жаров. Такива са например „Зимен терор“ от Н. Ланков, „Зимата над къщите пилей. . .“ от Радевски и др. (бр. 5). Би било неправилно да се мисли, че тези стихове са някакво подражание. Те са извикани на живот от конкретните условия в нашата страна, изразяват непосредствено мислите и преживяванията на пролетарските поети. Но безспорно е също така, че в търсенето на изразни средства, на поетична форма, в която да се излят тия преживявания, произведенията на съветските поети, и по-специално на Жаров, са оказали несъмнено влияние, подпомогнали са нашите творци в техните търсения. Все така актуално и близко до нашата действителност е и стихотворението на Жаров „Тъмница“ (бр. 5), напечатано на първа страница редом с рисунката на А. Жендов, в която се показва как сянката на 9 юни тегне над родината. В свободния превод на Радевски стихотворението отразява атмосферата в нашата страна, надеждата, че скоро ще рухнат тъмниците, в които се измъчват най-добрите народни синове. На първа страница в бр. 112 е отпечатан откъс от най-значителното произведение на Жаров — „Хармоника“, пак в превод на Радевски. Въобще трябва да се отбележи, че най-много и най-сполучливи преводи от съветската поезия през този период прави Радевски. По-късно той събира и издава тия преводи в първата по рода си у нас Антология на съветската поезия. От Радевски обикновено са и кратките бележки, с които се представят съветските поети. За Жаров се казва, че той принадлежи към онова поколение съветски поети, което се закалява в годините на гражданската война. Групата, в която влиза той, води борба за нови методи в поетическото творчество, издига лозунга за „реалистичния показ на личността“. Възторгът от успехите на съветската пролетарска поезия обаче не засенчва пред редакцията на „РЛФ“ слабостите на тая поезия, на отделните нейни представители. Твърде характерни в това отношение са бележките за Безименски. В тях се изтъква, че той е „една от най-крупните фигури на пролетарската поезия в СССР днес“, но наред с това се сочат и някои от съществените слабости на поета. „В творчеството на Безименски има небрежно отношение към словесния материал, разхвърленост на образите, многословие и композиционна небрежност“ (бр. 106).

„Родоначалник на пролетарската поезия в СССР“ — това е определението на „РЛФ“ за Д. Бедни. От произведенията на поета обаче е публикувано само едно — „Манифест на барон Врангеля от 1918 г.“ (бр. 146) в превод на Радевски. В бр. 159 е препечатана статията „Демян Бедни за дълга на революционния писател“, където са

дадени неговите разбирания за поетичното майсторство. Истинските художествени произведения се създават от творци, надарени с талант, полагащи огромни усилия в своята работа. „Но и най-високото майсторство — подчертава Бедни — може да бъде празно у онзи писател, който не постави безрезервно, честно и смирено своето изкуство в служба на онова велико дело, което се нарича пролетарска борба.“ Това тясно свързване на художественото майсторство с необходимостта от активно участие в революционното движение е в пълно съзвучие с разбираните на писателите от „РЛФ“ по тези въпроси, иде да подкрепи тия разбирания. Особено популярно през 30-те години става стихотворението на М. Светлов „Гренада“. То буди у читателите-антифашисти дълбоки асоциации от борбата на българския народ през септември 1923 г.

Напуснах дома си,
в бой хвърлих се с плам
на бедните исках
земя да раздам.

От стихотворението лъха една особена романтика — тъга по неизвестния боец, отдад живота си за победа на революцията, готовност да се отстоява делото на пролетариата във всички страни.

Обръщайки най-голямо внимание на пролетарските поети, редакторите на „РЛФ“ проявяват верен усет към достиженията на цялата светска поезия. Нещо повече, в това отношение те проявяват дори по-голяма широта на възгледите и обективност, отколкото в оценката на родната литература. Само така можем да си обясним признанието и високата оценка, която се дава на творчеството на Ал. Блок. По случай десетгодишнината от неговата смърт „РЛФ“ (бр. 63) отпечатва портрета на поета, кратък очерк за него и бележитото стихотворение „Скитите“ в превод на Радевски. В биографията на поета се подчертава, че той е бил „един от вождовете на литературната школа на символизма“. Редакцията на „РЛФ“ никога не е приемала това направление, не е преставаала да води борба с него. Но това становище на редакцията не ѝ попречва да нарече Ал. Блок „един от най-големите руски поети“. Значението на поета, неговата слава и величие се обясняват с „опита да се преодолеят символическите влияния“ още в периода преди революцията, със съчувствието на Блок към работническото движение и особено с това, че поетът възторжено посреща и възпява Октомврийската революция. В специалната рубрика „Светска поезия“ пред читателите на „РЛФ“ е представен и Вл. Лугавской (бр. 103). И тук оценката се прави не въз основа на литературната групировка, в която участвава поетът, а по създадените от него творби. С отделни стихотворения или статии за творчеството им в „РЛФ“ са представени Н. Асеев, А. Сурков, В. Инбер, Е. Багрицки, С. Кирсанов, В. Казин, И. Уткин, Д. Алтаузен и др.

Редакцията на „РЛФ“ успява да запознае читателите си и с произведенията на едни от най-добрите светски белетристи. Така още в бр. 2 на първа страница е публикувана глава от романа „Цимент“ на Ф. Гладков. Избрана е финалната картина от романа — откриването на завода, в който най-ярко се проявява радостта на строителите от постигнатата победа. Романът бива преведен на български, но иззет от полицията. В бр. 21 и 23 на „РЛФ“ е напечатан протест и настоятелно искане романът да бъде освободен. В бр. 65 е публикувана статията на Гладков „За културата на „хуманитите“, в която писателят воюва против тия, които в името на хуманизма подкрепят реакционните сили в живота. Истинският хуманизъм на XX век — това е пролетарският хуманизъм, който лежи в основата на светската литература.

Откъс от повестта „Седмица“ на Ю. Либедински е напечатан също така на уводно място в бр. 7. Както романът на Гладков, така и повестта на Либедински се отличават с новаторския си характер. В тях за първи път конкретно и реалистично са отразени картини от тежките години след революцията и патосът на новия социалистически труд. С това те са привлекли и вниманието на редакцията на „РЛФ“. Реалистичното отразя-

ване на живота се изтъква и във високата оценка за творчеството на Ал. Фадеев, писателя-партизанин, взел активно участие в изграждането на пролетарската литература. „Сега Фадеев е известен преди всичко като автор на повестта „Разгром“ (бр. 105). Редакцията отбелязва, че в това си произведение Фадеев преодолява абстрактно-романтичния метод, преобладаващ в литературата. Писателите от „РЛФ“, които сами търсят пътища към новото изкуство, изясняват си принципите на новия художествен метод, дискутират по тях, с радост отбелязват голямата творческа победа на Фадеев: „С такъв художествен метод — метода на „психологическия реализъм“, на Фадеев се удава да покаже истински живите хора на революцията“. Истинското наименование на метода още не е намерено. Но и в практиката и в теорията пролетарските писатели и преди всичко съветските писатели се стремят към неговото овладяване и осъзнаване. Това за сетен път показва закономерността на появата и развитието на социалистическия реализъм и безсмислието и клеветническият характер на похода срещу него на буржоазните идеолози и ревизионистите. В същия брой на „РЛФ“ е напечатан и откъс от „Разгром“. Редакцията не се е побояла да публикува един от най-острите моменти в книгата — отравянето на Фролов. Може би немалко буржоазни интелектуалци са изпаднали и изпадат в ужас от тоя акт. Но писателят, колкото повече обича своите герои, толкова по-правдив и честен е в тяхното описание. Партизанинът Фролов, който е в тежко състояние, трябва да изпие отрова, за да не задържа отряда, да не попадне жив и в ръцете на врага. Тук по-силно от където и да било е показан пролетарският хуманизъм на съветската литература. И ако тоя хуманизъм плаши болезнените интелектуалци от рода на Мечик, то той е истинска закалка за характерите на пролетарските борци. Колко български партизани, ятаци, преследвани нелегални през периода на въоръжената борба срещу фашизма свършват своя живот като Фролов!

За 70-годишнината от рождението и 45-годишната литературна дейност на А. Серафимович „РЛФ“ препечатва статията-очерк за творчеството на писателя от А. Ефремин. В началото на статията се цитира откъс от писмото на Ленин до Серафимович: „Вашите произведения. . . ми внушиха дълбока симпатия към Вас и много ми се иска да Ви кажа как е нужна на работниците и на всички нас Вашата работа“. Като разглежда „Железният поток“, авторът на статията критикува опростителското разбиране на партийността в литературата. В статията на Ефремин също се чувства онова творческо търсене същността на новия художествен метод, което довежда до определеното му — социалистически реализъм. „Серафимович — пише авторът — принадлежи към плеядата началатели на пролетарския реализъм“ (бр. 123).

В двата броя на „РЛФ“, посветени на съветската литература, се дават откъси от „Разораната целина“ на Шолохов. Интересът към това крупно произведение на съветската литература се определя както от злободневността на темата, така и от известността на автора. За нашумелия, добил световна известност роман на Шолохов, „Тихият Дон“, „РЛФ“ съобщава, че се издава на немски език във Виена. Под интригуващото заглавие „Ре.ЛеФ при съветския писател Федин“ в бр. 125 е отпечатано интервю на Вера Иванова (Л. Драмалиева) с писателя. Срещата става при едно пътуване на Федин на Запад да се лекува. Това дава повод на авторката да покаже какви са грижите за писателите в СССР. Федин разказва за сложния и труден процес на приобщаване на интелигенцията към съветската власт, за мястото и ролята на РАПП в литературния живот и пр. Особено ценни в интервюто са мислите за различните задачи, които стоят пред писателите в капиталистическия свят и в СССР. Въпреки че съдържанието на разговора до голяма степен се определя от задаваните въпроси, все пак това интервю е една интересна проява на „РЛФ“, една възможност неговите читатели да узнаят истината за СССР и съветската литература направо от виден съветски писател.

Поради особеността на драмата, съветските писатели-драматурзи са представени сравнително по-малко. Но и в тази област читателите са били запознати с едни от най-интересните явления в съветската литература. При това редакцията на „РЛФ“ и тук

до голяма степен е успяла да се издигне над спорещите групировки и да оцени принос и на Вс. Вишневски, който отстоява епичния романтичен метод на обобщение и на В. Кирион — един от ръководителите на РАПП. И тук се обръща внимание на очакваните дискусии за творческия метод. В рубриката „Из съветската драматургия“ (бр. 109 на „РЛФ“ е представен и А. Афиногенов. Краткият очерк, в който се изтъква, че той е не само активен творец-драматург, но има и научни трудове върху театъра, се споменава книгата му „Творческия метод в театъра“. В броя е публикувана и седмична картина от драмата „Страх“. В същия брой на вестника е публикувана и статията на А. Афиногенов „Развоят на съветската драматургия“, в която в исторически аспект се проследява пътят на съветската драматургия. Освен тези материали редакцията на „РЛФ“ дава много информации, очерци и пр. за театралния живот в СССР, който привлича вниманието на театралните дейци от целия свят.

От проблемите статии за литературата и литературния живот в СССР, препечатани в „РЛФ“, особено ценна е статията на Н. Крупская „За детската литература“ (бр. 165). В първата по-голяма част на статията всъщност се разглеждат някои принципиални въпроси като особеностите на белетристиката и поезията, как да се разбира художествеността, отношението между мироглед и метод, възпитателната роля на литературата и др. Авторката подчертава особено ярко мисълта, че истинските художествени произведения се създават само тогава, когато писателят познава добре живота, когато участва активно за неговото революционно преобразуване. Крупская отбелязва, че писателят трябва да отразява и негативното и положителното в живота, но новият тип писател трябва да води, да възпитава читателя главно с примера на положителното в живота. Всички тия основни изисквания към писателите важат и за творците на детската литература. Трудността и тук се състои преди всичко в това, че възпитателното въздействие на детската литература се постига не по пътя на дидактиката, а по чудодейните пътища на въздействие на литературата. „Към нищо децата не се отнасят така отрицателно, както към нравствените разкази, където живота се изопачава в интереса на морала“. Достиганията на съветската литература от началото на 30-те години са разкрити в речта на П. Юдин (бр. 173) пред XVII конгрес на КПСС. Главното в литературния процес през този период е утвърждаването на метода на социалистическия реализъм. Юдин подробно се спира на новаторския характер на съветската литература.

Прави впечатление, че съветската литературна критика и теория са сравнително по-малко отразени в „РЛФ“, отколкото художествената литература. Това може да се обясни отчасти с абстрактния характер на някои от споровете между критиците, взаимното отричане, черногледството, проявявано понякога от тях по отношение успехите на писателите — т. е. неща, които в особените условия, при които излиза „РЛФ“, биха попречили за пропагандирането на съветската литература. Изключение прави отношението към А. Луначарски. Той се цитира често в информации, статии и други материали. По случай неговата смърт вестникът излиза със специален брой.

За да могат да следват по-непосредствено литературния живот в СССР и развитието на пролетарската литература в другите страни, писателите от „РЛФ“ се обръщат с апел (бр. 24) на няколко езика да бъдат изпращани за рецензиране във вестника всички новоизлезли книги. Разбира се, огромната част от литературата, изпращана от СССР, не достига до редакцията. Но пролетарските писатели в България правят всичко възможно, въпреки неимоверно тежките условия, да следят литературния живот в СССР, да пропагандират произведенията на съветските писатели, да се учат от първата в света свободна социалистическа литература. За този жив интерес към съветската книга говорят многобройните отзиви, статии, рецензии, бележки и пр., печатани в „РЛФ“, за много от които вече стана дума. На първо място това са кратките очерци от рубриките за съветската поезия, белетристика и драма. Повечето от оценките в тези очерци са взети от съветски източници, но в тях е отразено и отношението на автора, отноше-

нието на редакцията. По-голямата част от тези очерци са написани от Хр. Радевски. Своято цялостно разбиране за развитието на съветската поезия той излага в статията „Пътищата на съветската поезия“ (бр. 106). Сложните и противоречиви явления на литературното развитие се представят от Радевски като елементи на един закономерен процес — процес на зараждане, развитие и победа на пролетарската, социалистическата литература в СССР. Това, разбира се, е един сложен процес, в който има най-различни проявления от идейно-естетическо естество. Всеки писател носи със себе си цял един духовен свят. От тази гледна точка се разглеждат различните групировки и техни представители. В една или друга степен те отразяват идейно-естетическата еволюция на литературата през всичките периоди на нейното развитие — от декадентството, идеализма и мистиката до марксистко-ленинския мироглед и метода на социалистическия реализъм. Развитието на съветското общество в крайна сметка определя и замирането на отделните литературни групировки, необходимостта от обединяване на всички творци. Това единство вече се набелязва в лицето на младите писатели, които живеят и творят в условията на съветската власт.

Голям интерес сред читателите на „РЛФ“ предизвиква интервюто с М. Марчевски, напечатано на първа страница в два последователни броя — 161 и 162. То започва със съобщението, че Марчевски се е завърнал от Съветския съюз, където е прекарал осем години. Ето човекът, който ще разкрие истината за съветската страна, за съветската литература! На въпроса какво е състоянието на съветската литература, той отговаря: „Литературата в СССР е в пълния си разцвет“. Като пример на големи идейно-художествени завоевания Марчевски сочи „Тихият Дон“ и „Разораната целина“ от Шолохов, „Бруски“ от Паифьоров, „Цимент“ от Гладков, „Разгром“ от Фадеев и др. Големите завоевания на съветската литература са резултат от успешното строителство на социализма в СССР, от грижите за просвещаването на народа, за разцвета на всички творчески дарования. Марчевски подробно и убедително разяснява същността на партийното ръководство на литературата в СССР, историческата необходимост от това ръководство и неговото благотворно въздействие. „Не трябва да се забравя, отбелязва той, че начело на това ръководство стои и Максим Горки.“ Грижите на съветската власт за развитието на литературата намират израз и в осигуряване на необходимите материални условия. Как приказано са звучали думите, че в СССР се заплаща достойно трудът и на най-видния и на начеващия, никому неизвестен писател!

За успехите на жените-писателки в СССР в бр. 67 доста подробно разказва Луиза (Л. Драмалиева), която също е имала възможност да посети Съветския съюз. Революцията, социалистическото строителство — ето основната тема и за М. Шагинян и О. Форш, произхождащи от висшите интелектуални кръгове на миналото общество, и за Л. Сейфулина и А. Караваева, дошли от дълбоките народни низини. В кратката, но обобщаваща статия „Романът в Съветския съюз“ (бр. 105), подписана с инициалите Г. С., са представени най-добрите съветски романисти. По всяка вероятност авторът на статията е някой от видните наши пролетарски писатели, който е познавал добре съветската белетристика. Новите социалистически темпове на развитие на съветската култура се разглеждат в статията на А. Тодоров в бр. 88 и бр. 92. Авторът привежда конкретни данни за театъра, киното, цирка, художествената самодейност и пр., които убедително показват, че изкуството в СССР принадлежи на народа, че то играе важна роля за комунистическото възпитание на трудещите се.

Първото по-системно проучване за проникването на съветската литература у нас се съдържа в статията на Г. Бакалов „Съветската книга в България“ (бр. 173). След като сочи кои произведения са преведени, авторът се стреми преди всичко да покаже голямото национално престъпление, което вършат управляващите кръгове, като лишават българския читател от съветската книга.

По такъв начин, въпреки големите трудности, писателите от „РЛФ“ успяват да запознаят своите читатели с най-характерните явления в съветската литература, с

нейните тенденции на развитие, да събудят интерес към тази литература. В изпълнението на тази благородна задача самите те, съзнателно и несъзнателно възприемат опита на съветските писатели, ускоряват своето творческо развитие.

Но въпреки възторженото отношение към съветската литература, писателите от „РЛФ“ си дават ясна сметка за нейното многообразие, за появата дори на произведения, в които няма нищо съветско, които могат да объркат и смутят читателите. Редакцията на „РЛФ“ смята за необходимо да разясни защо и как се появяват в СССР такива произведения, още повече, че за тях се шуми в буржоазния печат, не остава назад в това отношение и жълтата преса в България. Такъв е случаят с Б. Пилияк, който публикува на Запад неприето от съветските издания произведение. Скоро след това у нас се превежда неговият роман „Волга се влива в Каспийско море“, който също е остро критикуван в съветския печат. По този повод Ризор пише специална статия (бр. 111). Според него появата на подобни произведения в СССР е случайно явление. Огромните успехи в изграждането на новия живот ще накарат техните автори да застанат на правилни позиции. Характерна в това отношение е оценката на творчеството на И. Еренбург. През периода на НЕПа той е смятан от някои критици за изразител на възраждащите се буржоазни тенденции. С книгите „Ден втори“ и „На един дъх“ обаче той става изразител на патоса на социалистическото строителство и един от най-популярните и превеждани писатели. И когато срещу Еренбург се завежда процес от краля на обувката Бата, „РЛФ“ без всякакви уговорки излиза в защита на писателя. В статията на А. Тодоров, написана по това повод, се разказва как е минал процесът, каква е присъдата, дават се подробни факти за жестоката експлоатация и произвол, на които са подложени работниците от заводите на Бата. В края на статията, след като съобщава адреса на Еренбург в Париж, А. Тодоров призовава: „Желателно е с писма големият съветски писател да бъде ободрен и подкрепен, между другото и от българските работници, за неуморната му служба в защита на съветската култура и борба против кървавата експлоатация в капиталистическите страни“ (бр. 73). Художникът П. Георгиев по-късно разказва на Тодоров, че на една среща в Париж в квартирата на Пасин (известен български художник, работил във Франция) Еренбург е казал, че получил няколко писма от България, като в момента показал писмо на общарски работник от Варна. Така на дело в ония тежки дни намира израз братската дружба и солидарност между българските и съветските писатели!

Редакцията на „РЛФ“ с голямо внимание следи отношението на съветската културна общественост към България, към българската литература. С радост и гордост редакцията съобщава (бр. 90) за избирането на Г. Бакалов за член-кореспондент на Академията на науките в СССР. Техният близък другар и сътрудник, който в България е споделял тяхната съдба — гонен и преследван от полицията, лишаван от елементарни условия за научна работа, — същият този пролетарски деец написва и публикува десетки научни изследвания (в статията се дава библиография на трудовете на Бакалов) и е избран за член-кореспондент на първата пролетарска академия на науките по доклад на Н. С. Державин и А. В. Луначарски! Този факт говори сам по себе си достатъчно за това каква култура се изгражда в СССР, какви условия за работа се създават на учените. В СССР се издават произведенията на българските писатели-емигранти, прокудени от родината за тяхната вяност към народа. В СССР се издават книги, които са забранени в България само за това, че отразяват правдата за живота и борбите на народа, неговия устрем към зората на комунизма. В 35, 59 и други броеве на „РЛФ“ се съобщава за публикуването на класическата стихосбирка на българската пролетарска поезия „Да бъде ден“ от Смирненски, за превеждането и публикуването на „Септември“ от Гео Милев, за излезли книги на Кр. Кулявков, М. Марчевски, Г. Бакалов и др. За сборника разкази „Бунт“ от Марчевски в „РЛФ“ е публикувана по-късно рецензия от Ив. Руж (бр. 116). Особено важни за пролетарските писатели у нас са оценките, които се срещат в съветския печат за тяхното творчество, за техния боеви орган „РЛФ“

В една информация за списание „Литература мировой революции“ се отбелязва, че този „рупор на световната революционна литература“ „поздравява излизането на „РЛФ“. По-нататък доста подробно се излага съдържанието на статията за българската пролетарска литература, поместена в бр. 1 на списанието. Редакцията на „РЛФ“ обаче не възприема безкритично оценките, съдържащи се в статията. „Очевидно тя е писана от другар, който е следил отдалеч развой на нашата пролетарска литература“. Въпреки доста обтегнатите отношения между „РЛФ“ и „Наковалия“ по това време, с пролетарска прямота и доблест „РЛФ“ заявява, че оценяването на Полянов като спътник е погрешно.

Към пропагандирането на културната революция в СССР трябва да се отнесат и голямото количество съобщения, информации, културна хроника, обявления за излезли книги на съветски автори у нас и пр.

Големите усилия на писателите от „РЛФ“ за пропагандиране на съветската литература са били достойно оценени от нашата прогресивна общественост, а също така и в Съветския съюз. В информативната статия за работническия литературен печат в България, напечатана в сп. „Литература мировой революции“ № 1, 1931 г., се казва: „Не малка заслуга на „РЛФ“ е и това, че той запознава българските работници с достиженията на пролетарската литература в чужбина, с културните достижения на Съветския съюз — задача извънредно важна във връзка с това, че фашисткото правителство прави всичко, за да откъсне България от влиянието на международното революционно движение и главно от влиянието на великата пролетарска страна“.

В епохалния класов двубой между труда и капитала, когато очите на цялото отрудено човечество са обърнати с надежда към първата социалистическа страна, „РЛФ“ изпълнява достойно своя дълг. Той не само приветствува великото съзидателно дело на съветския народ, но мобилизира силите на трудещите се в България и в защита на тая чудна страна, за подготовка на социалистическата революция и у нас. От страниците на „РЛФ“ за първи път прозвучават и се утвърждават много от прославили се произведения на съветските писатели, произведения, които ведно с творчеството на българските и революционни писатели закаляват характерите на хиляди и хиляди борци, посветили живота си на великото дело на комунизма!